

Duur zaam heids visie 'Breda 2030'

Duur zaam heids visie 'Breda 2030'

Het
inventariseren
van (Europese)
subsidies voor
duurzame
ontwikkeling
biedt kansen
voor Breda.

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	9
1.1 Waarom een duurzaamheidsvisie?	9
1.2 Leeswijzer	9
1.3 Actsheets	9
2 Duurzaam in de breedte	11
2.1 Denken en doen	11
2.2 Wat is het probleem?	11
2.3 Stapelen van agenda's	11
2.4 Innovatie en duurzaamheid	11
3 Samen werken aan duurzaamheid	13
3.1 Veranderende rollen	13
3.2 Niveaus van samenwerking	13
3.3 Netwerken en communities	13
3.4 Interactie en verbinding	13
3.5 Met en voor de regio	13
3.6 Stimulering verduurzaming bedrijven	14
4 Proactief en gericht	17
4.1 Omgeving en focus	17
4.2 Het goede voorbeeld	17
5 Biodiversiteit, circulair en biobased	19
5.1 Biodiversiteit en ecosysteemdiensten	19
5.2 Kansen circulaire en biobased economie	19
5.3 Gezondheid en voedsel	23
6 Verstand boven de norm	23
6.1 Balans tussen mens, milieu en middelen	23
6.2 Toetsen aan goede ruimtelijke ordening; ruimte maken voor duurzaamheid	23
6.3 Van milieuwetten naar Omgevingswet	23
6.4 Het Bredase ontwikkelmodel	23

Samenvatting

Voor u ligt de nieuwe Duurzaamheidsvisie van de Gemeente Breda. De visie geeft aan hoe we duurzaamheid de komende tijd vorm gaan geven, namelijk:

- Duurzaam in de breedte.** Duurzaamheid gaat niet alleen over 'het milieu', het gaat over mensen. Duurzame ontwikkeling betekent dat we willen voorzien in de behoeften van de huidige generaties én de toekomstige generaties. Het doel is een evenwicht tussen sociale, milieu-, en economische aspecten bij alle ontwikkelingen.
 - Samen werken aan duurzaamheid.** We werken samen met de stad, (waarvan we onderdeel zijn), we verbinden partijen en initiatieven. We beperken ons niet tot één manier van samenwerken, we benutten netwerken, communities en verdergaande samenwerking in projecten.
 - Proactief en gericht.** De rol van de gemeente verandert. Het is goed om focus aan te brengen in de gemeentelijke taken op het gebied van duurzaamheid. De focus ligt op de zaken waar wij over gaan, op onze bevoegdheden, daarnaast geven we het goede voorbeeld op het gebied van duurzaamheid. We vergroten duurzame investeringen en bevorderen de inkoop van duurzame producten en het duurzaam beheer van gebouwen.
 - Biodivers, circulair en biobased.** Biodiversiteit is van belang voor een sterk ecosysteem, een bloeiende land- en tuinbouw en behoud van natuur en ecologie in en om Breda. De transitie naar een duurzame, circulaire en biobased economie wordt ingezet, onder meer door de inzet op (Europese) subsidies.
 - Verstand boven de norm.** Door het verstand boven de norm te stellen bevorderen we duurzame gebiedsontwikkeling, waarbij de aandacht voor mens, milieu en middelen in balans is.
- Verder zijn er factsheets toegevoegd, hierin leest u wat we hebben bereikt, wat de doelen zijn en wat we de komende tijd gaan doen op de diverse milieuthema's en hoe we het gaan realiseren. We streven de volgende doelen na:
- Afval.** In 2030 wordt de 0 kg afval per inwoner per jaar benaderd. Het reduceren van het aantal kilogram restafval lukt niet met enkel een technische maatregel, bewoners moeten afvalbewust worden. Ook hier zet Breda op in; met een communicatietraject op maat.
 - Bodem.** In 2020 zijn alle risico's van bodemverontreinigingen beheerst. Na 2020 worden resterende verontreinigingen ontwikkelgestuurd opgepakt. De focus ligt op de kracht van het natuurlijk kapitaal dat onze bodem vormt, denk aan bodemenergie, basis voor biobased economy en waterberging.
 - Bouwstoffen.** Vóór 2020 is er een gemeentelijk depot voor hergebruik actief en worden grond en andere bouwstoffen op milieuhygiënisch verantwoorde wijze hergebruikt. De bodemkwaliteitskaart; de basis voor hergebruik van grond wordt geactualiseerd en is houdbaar tot 2020.
 - Dierenwelzijn.** De voornaamste wet- en regelgeving op dit gebied speelt zich af op landelijk niveau. Voor het eerst heeft Breda nu vastgelegd waar ze haar rol ziet en welke acties worden uitgevoerd.
 - Duurzame mobiliteit.** Er wordt zowel ingezet op verduurzaming vanuit het 'mobiliteitssysteem' zelf als verduurzaming vanuit het 'individu'. Er wordt ingezet op de vier V's: Voorkomen, Verkorten, Vervoerkeuze en Verschonen. Je kunt verplaatsingen voorkomen (bijvoorbeeld door het nieuwe werken) of verkorten (door nieuwe verbindingen). Je kunt de vervoerkeuze veranderen (een modal shift van auto naar fiets en OV) en tot slot kun je vervoermiddelen verschonen (denk aan elektrische voertuigen).
 - Energie en klimaatmitigatie.** Door het klimaatuitvoeringsprogramma is Breda CO₂-neutraal in 2044, duurzame werkgelegenheid wordt bevorderd en er wordt op stedelijk niveau naar een gezonde en klimaatbestendige leefomgeving toegewerkt. Binnen de samenwerking EnergiekBreda wordt dit mede opgepakt.
 - Klimaatbestendigheid (adaptatie).** We bereiden de stad voor op de gevolgen van klimaatverandering, en maken daarbij gebruik van de kracht van groen en water in stad en buitengebied. De komende jaren krijgen we aan de hand van een kansen- en kwetsbaarhedenkaart (stresskaart) de Bredase klimaatopgave in beeld, in 2020 is deze een integraal onderdeel van de ruimtelijke dynamiek en planning geworden.
 - Externe veiligheid.** Risico's bij Bevi bedrijven (Besluit externe veiligheid bedrijven) en BRZO bedrijven (Besluit risico zware ongevallen) en langs transportmodaliteiten voor gevaarlijke stoffen zijn in beeld en beheerst. De informatie- en kennisinfrastructuur is op orde en lokaal externe veiligheidsbeleid garandeert dat

omgevingsdiensten en veiligheidsregio's een adequate en geborgde uitvoering behouden.

9. **Geluid.** Breda blijft een levendige stad met rustige plekken, maar ook een buitengebied dat geschikt is voor rustige recreatie en natuurontwikkeling. Alle stadswijk-ontsluitingswegen en drukke buurtontsluitingswegen worden voorzien van een stiller wegdek. De ervaring van geluidsoverlast door inwoners is in beeld en geluidskwaliteit is een onderdeel van goede ruimtelijke ordening.
10. **Geur.** De doelstelling voor 2030 is 'ernstige hinder veroorzaakt door geur komt in Breda niet voor'. Bij vergunningverlening worden de geurcontouren van de bedrijven inzichtelijk. Indien geurgevoelige objecten in deze cirkels aanwezig zijn, wordt de vergunning niet of onder voorwaarden verleend.
11. **Natuur en ecologie.** Het beleid op dit gebied kent 13 speerpunten. Biodiversiteit is een voornaam doel, evenals een groene, biobased economie. Het streven is dat in 2030 iedere inwoner van Breda op 'pantoffelafstand' (200 meter) een groene rustplek heeft. Om negatieve effecten van onder meer klimaatverandering op te vangen wordt ingezet op het openbaar toegankelijk maken van de groene terreinen langs de binnensingel. De Ecologische Hoofdstructuur is in 2027 gerealiseerd. De buiten de Ecologische Hoofdstructuur vallende groenblauwe structuren worden robuust ingericht zodat ze kunnen dienen als waterretentie en ecologische verbindingzones.
12. **Luchtkwaliteit.** De gezondheid van inwoners van Breda ten aanzien van luchtkwaliteit wordt actief nagestreefd, terwijl diverse infrastructurele en ruimtelijke projecten mogelijk moeten blijven. Dit streven betekent dat er de komende jaren continu gezocht zal worden naar passende maatregelen en slimme oplossingen.
13. **Milieueffectrapportage.** Het Besluit m.e.r. wordt op een juiste manier uitgevoerd en er wordt gericht geadviseerd. De m.e.r.-beoordelingen, plan- of besluit-m.e.r.'s dragen bij aan een duurzame uitvoering van projecten en plannen.
14. **Water.** Conform ontwikkelplan 'Breda Markstad' uit de structuurvisie worden kansen en kwaliteiten van het water gebruikt bij ontwikkeling. Voor wat betreft de binnenstad worden watergebonden activiteiten versterkt en vormt de derde fase van de Nieuwe Mark een speerpunt. Meer in het algemeen richt de visie zich op het creëren van economische kansen door de bereikbaarheid van bedrijven per water beter te benutten (bijvoorbeeld Krouwelaarshaven). In stedelijk gebied zal water vaker worden ingezet als identiteit en kwaliteitsdrager van de openbare ruimte (zoals de singels).

Duur zaam heids visie 'Breda 2030'

Inleiding

1.1 Waarom een duurzaamheidsvisie?

Waarom is er nu een nieuwe duurzaamheidsvisie opgesteld? Daar zijn meerdere redenen voor, de voornaamste redenen zijn:

1. De oude visie loopt in 2015 af. In het traject van de Bredase structuurvisie Breda2030 is door de gemeenteraad gevraagd om een nieuwe visie op milieu en duurzaamheid.
2. Invulling aan het begrip duurzaamheid. Het begrip duurzaamheid wordt gebruikt voor uiteenlopende onderwerpen. Het is een containerbegrip geworden. Met deze visie willen we invulling geven aan het begrip duurzaamheid, wat verstaan we onder duurzaam?
3. Vooruitlopend op de Omgevingswet. Regels worden vereenvoudigd zodat het straks makkelijker is om projecten te starten. Met deze duurzaamheidsvisie worden enkele hoofdlijnen vastgelegd die nodig zijn voor de Omgevingswet.

Als er één ding is dat uit vele gesprekken met de stad tijdens de structuurvisie, de duurzaamheidstop met bewoners (D100) en andere bijeenkomsten naar voren is gekomen dan is dat de behoefte aan eenvoud. Maak geen dikke beleidsnota, timmer niet alles dicht met regels en voorwaarden en laat ruimte over voor initiatief, innovatie en ontwikkeling. Met deze zeer beknopte visie geven we daar graag gehoor aan. We hebben ons best gedaan het zo kort en eenvoudig mogelijk te houden.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 leest u wat wij onder duurzaam verstaan, wat het probleem is en wat mogelijke oplossingsrichtingen zijn. Duidelijk is dat wij het als gemeente niet alleen kunnen, in hoofdstuk 3 is daarom aandacht besteedt aan samenwerking; hoe werken we samen aan duurzaamheid? De rol van

de gemeente is aan verandering onderhevig, van bezuiniging tot nieuwe taken, ontwikkelingen volgen elkaar in rap tempo op. Om deze reden is in hoofdstuk 4 omschreven hoe we de focus leggen op zaken waar we invloed op hebben. Belangrijke pijlers voor een duurzaam Breda zijn biodiversiteit, circulaire economie en de biobased economie. Duurzaamheid kan op deze onderwerpen een belangrijke bijdrage leveren aan de lokale en regionale economie. Tot slot wordt in hoofdstuk 6 omschreven hoe we omgaan met de immer toenemende hoeveelheid aan regels en normen waar initiatiefnemer en gemeente mee te maken krijgen. In de praktijk remmen (milieu)regels ontwikkelingen juist vaak af. Ontwikkelingen toetsen aan normen en problemen oplossen met verstand, dat is in Breda de insteek.

1.3 Actsheets

Een lang beleidsstuk is niet de meest effectieve manier om beleid in de praktijk te brengen. Daarnaast verdient elk individueel milieuthema evenveel aandacht. Daarom is per milieuthema een 'Actsheets' opgesteld; een A4'tje met doelen en acties. Elke factsheet bevat (1) een terugblik op behaalde resultaten, (2) doelen voor de komende tijd en (3) een onderbouwing hoe we het willen realiseren. Er zijn Actsheets opgesteld over: afval, bodem, bouwstoffen, dierenwelzijn, duurzame mobiliteit, duurzame overheid, energie en klimaatmitigatie, klimaatbestendigheid (adaptatie), externe veiligheid, geluid, geur, natuur en ecologie, luchtkwaliteit, milieueffectrapportage en water.

We werken aan de taken waar we bevoegd voor zijn, geven het goede voorbeeld en verbinden waar mogelijk.

Blijven voorzien in de behoeften van huidige en toekomstige generaties, dat is de essentie.

Wat is een Smart City?

In een 'Smart City', oftewel een slimme stad zijn zes verschillende aspecten gedefinieerd: (Smart) economy, people, governance, mobility, environment & living. Onder smart economy worden aspecten als innovativiteit, ondernemerschap en een duurzame arbeidsmarkt en het internationale netwerk meegenomen. Smart People gaat niet alleen over de opleiding van mensen in de stad, maar ook om sociale interactie, open-minded zijn en participatie in het openbare leven.

Onder Smart governance valt transparantie van de overheid, de beschikbaarheid van publieke en sociale diensten en de participatie van burgers in besluitvorming. Vervoerssystemen en de (ICT) infrastructuur zijn onderdeel van Smart Mobility, waarbij bereikbaarheid (zowel fysiek als digitaal) een grote rol speelt.

Smart Environment focust op duurzaam resource management, milieubescherming en problemen met vervuiling. Het laatste aspect in deze reeks, Smart Living, richt zich op de kwaliteit van leven, waaronder cultuur, gezondheid, veiligheid, huisvesting en sociale cohesie vallen. In al deze zes aspecten spelen zowel overheid, bedrijfsleven als burger een rol.

Duurzaam in de breedte

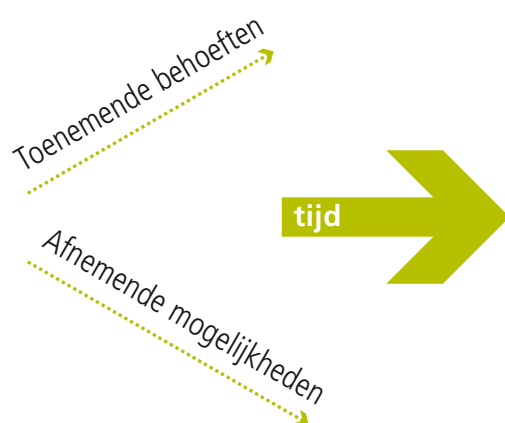
Duurzaamheid gaat niet alleen over 'het milieu', het gaat over mensen. Duurzame ontwikkeling betekent dat we willen voorzien in de behoeften van de huidige generaties én de toekomstige generaties. Het doel is een evenwicht tussen sociale, milieu-, en economische aspecten bij alle ontwikkelingen.

2.1 Denken en doen

Duurzaamheid is geen geïsoleerd beleidsterrein. Het is een manier van denken en doen waarbij balans wordt gezocht tussen mens, milieu en middelen. Volgens Brundtland is een duurzame ontwikkeling 'een ontwikkeling die voorziet in de behoefte van de huidige generaties, zonder daarmee voor de toekomstige generaties de mogelijkheid in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien'. In de structuurvisie Breda2030 is daar aan toegevoegd dat er balans moet zijn tussen sociale aspecten (people), milieuaspecten (planet) en economische aspecten (profit). Anders gezegd: in de behoefte van toekomstige generaties kan uitsluitend worden voorzien wanneer bij ontwikkelingen niet alleen rekening wordt gehouden met onze huidige behoeftes en beschikbare financiën, maar ook zuinig wordt omgegaan met de aarde.

2.2 Wat is het probleem?

We bevolken onze planeet met steeds meer mensen, die steeds meer beslag leggen op natuurlijke bronnen: voedsel, lucht, water, rijke bovengrond en andere natuurlijke bronnen. We verbruiken meer dan het natuurlijk herstellend vermogen van onze planeet aan kan. Als we op deze manier doorgaan putten we onze planeet uit, we zadelen toekomstige generaties met een probleem op. Bovendien staat de kwaliteit van ons huidige leefmilieu onder druk. Hierbij kunnen afwegingen tussen kwaliteit (leefmilieu) en kwantiteit (grenzen aan groei) aan de orde zijn.

Figuur 1. Eenvoudige schets van de problematiek, zoals gepresenteerd in de duurzaamheidsfilosofie 'The Natural Step'.

Om te waarborgen dat we in de behoeftes van toekomstige generaties kunnen blijven voorzien hanteren we daarom drie uitgangspunten¹:

1. We putten de aarde niet uit.
2. We gebruiken geen schadelijke (kunstmatige) stoffen.
3. We tasten de natuur en leefomgeving niet aan.

2.3 Stapelen van agenda's

In het 'oude milieudenken', werd nogal eens gehamerd op enkele milieuaspecten, en minder op economische aspecten. Zoals eerder gesteld moeten aandacht voor mens, milieu en middelen in balans zijn. Daarom wordt gewerkt aan andere verdienmodellen en wordt economie, of economische verbetering meegewogen in de duurzaamheidstoets. Ook het vergaren van inzicht in (Europese) milieusubsidies staat hoog op de agenda. Een manier om duurzaamheid te realiseren in plannen en projecten is het 'stapelen van agenda's'. Door sectorale doelen af te stemmen en de (financiële) middelen samen te voegen kan voldoende kracht gegenereerd worden om een duurzame ontwikkeling te realiseren. Dat klinkt theoretisch, maar denk eens aan de ontwikkeling van de openbare ruimte nabij woningen. Door voldoende groen en mogelijkheden voor de infiltratie van regenwater, realiseren we ambities voor groen (ecologie), water(afvoer), stedenbouwkundige kwaliteit en groene recreatie. Kortom, door agenda's te stapelen, ambities af te stemmen en financiën te bundelen bereiken we een duurzame ontwikkeling; goed voor mens, milieu en middelen!

2.4 Innovatie en duurzaamheid

De overgang naar een duurzame economie is te vergelijken met de reorganisatie van een bedrijf, er moet een trendbreuk gerealiseerd worden. We staan voor de vraag hoe we de economie als geheel duurzamer en sterker kunnen maken. Winstgevende duurzaamheid is mogelijk. Goede isolatie van een gebouw en duurzame energie via zon-, wind- of bodemenergie, betekent immers ook een besparing op de energierekening. De transitie naar een duurzame economie is sterk gebaat bij innovatie. Om deze reden onderzoekt Breda innovatieve concepten als 'Smart City' en uiteraard de mogelijkheden van (Europese) subsidies voor duurzame innovatie.

Samenwerking met kennisinstellingen is hierbij belangrijk en wordt geïntensiveerd. Via het onderwijs gebeurt dit ondermeer via stages, afstuderen, projecten en expertisecentra.

¹ In de duurzaamheidsfilosofie 'The Natural Step' wordt een soortgelijke benadering gebruikt.

Met alleen
toetsen aan een norm bereik
je geen duurzaamheid.

Wat is duurzaamheid?

Samen werken aan duurzaamheid

We werken samen met de stad, we verbinden partijen en initiatieven. We beperken ons niet tot één manier van samenwerken, we benutten netwerken, communities en verdergaande samenwerking in projecten.

3.1 Veranderende rollen

De rol van de overheid verandert, het is steeds belangrijker om in gesprek te zijn (en blijven) met inwoners van de stad; samen bereik je meer. Uiteindelijk gaat het om bewustwording én daden, duurzaamheid moet vanzelfsprekend en natuurlijk worden voor alle inwoners van Breda. Onze maatschappij is feitelijk al in transitie, ontwikkelingen op gebied van technologie, maar ook stadslandbouw of duurzame mobiliteit volgen elkaar in rap tempo op. In gesprek blijven met de stad is van belang. Bij diverse thema's, waaronder klimaat dienen ontwikkelingen zich juist aan doordat bedrijven, burgers of onderwijs nieuwe kansen zien. Hier zitten vaak naast milieuwinst ook mogelijkheden voor nieuwe bedrijfsactiviteiten aan vast. Hier is de rol van de overheid dit vooral te faciliteren totdat het (na korte tijd) op eigen benen verder kan.

3.2 Niveaus van samenwerking

Er zijn verschillende niveaus van bewonersinbreng te onderscheiden, Breda wil zich op alle niveaus inzetten, afhankelijk van het initiatief en de wijze van inbreng is er wel een andere rol voor de gemeente weggelegd:

1. Bewonersinitiatieven. Bewoners(groepen) nemen zelf het initiatief om hun eigen omgeving vorm te geven. Het politieke systeem faciliteert en stimuleert individuele bewoners, lokale groepen en organisaties om een actieve rol te spelen in de maatschappij. Hier is dus sprake van een 'actieve samenleving'.
2. Coproductie / cocreatie. De lokale of regionale overheid en bewoners 'produceren' gezamenlijk het plan. Beide partijen zijn verantwoordelijk voor het plan; beiden moeten er dus mee instemmen. Hier is sprake van een samenwerkende gemeente.
3. Consultatie. Er is open en transparante interactie en overleg met bewoners(groepen) over de keuzes die nog open staan in het plan. Hoe de input van bewoners een rol kan spelen in het besluitvormingsproces, is aan het begin van het participatieproces duidelijk voor alle deelnemers. Dit geldt met name voor wettelijke taken en gemeentelijke kerntaken.
4. Informatie. De bewoners worden op de hoogte gehouden en voorzien van relevante informatie over het planproces en hebben ook gemakkelijk toegang tot alle informatie die belangrijk zal zijn bij de besluitvorming. Dit geldt voornamelijk voor wettelijke taken en gemeentelijke kerntaken.

3.3 Netwerken en communities

De komende jaren wil Breda samen met de stad aan duurzaamheid blijven werken; met de stad en voor de stad. Hoe leg je nu de verbinding met de stad, inwoners, bedrijven en duurzame initiatieven? Een mogelijke vorm is het benutten van de 'netwerksamenleving' waarin we tegenwoordig leven. Via diverse kanalen, waaronder social media, kennis- en samenwerkingsplatformen en communities kunnen duurzame initiatieven ontstaan en worden ondersteund. Het samenwerken met de koplopers op het gebied van duurzaamheid, zoals in 'EnergiekBreda' gebeurt is een ander mooi voorbeeld van samen werken aan een duurzaam Breda. Startend vanuit de samenwerking EnergiekBreda wordt een communicatieplan opgesteld. Kortom, er zijn meerdere samenwerkingsmogelijkheden, we beperken ons niet tot één middel of medium in onze zoektocht naar samenwerking.

3.4 Interactie en verbinding

De vraag naar meer en betere communicatie, verdergaande interactie en de verbindende, faciliterende rol van de gemeente wordt verder doorontwikkeld. Voor het Uitvoeringsprogramma Klimaat 2013-2016 zijn alle partijen uitgenodigd die werk willen maken van het Bredase klimaatbeleid. Een stap verder is het benutten van de expertise en netwerken van die partijen voor het beoordelen van nieuwe initiatieven, het versnellen van het huidige programma en het opstellen van het nieuwe. Doel is om de verantwoordelijkheid voor het behalen van de doelen, meer te delen met de vier O's: Onderwijs, Ondernemers, Overheid en Ondernemende Bredanaars. Kennis en kunde van alle disciplines wordt verenigd. Voor de toekomst zijn tal van organisatievormen mogelijk. Gezien de snelheid van ontwikkelingen op organisatiegebied en social media zou het onverstandig zijn om de exacte uitvoering van samenwerking nu al helemaal vast te leggen. Er zal voortdurend gezocht worden naar geschikte communicatiewegen en het leggen van waardevolle verbindingen. Het gaat om het verbinden van inwoner en stad, van vraag en aanbod en van idee aan uitvoering. Ook de duurzaamheidsknooppunten als bezoekerscentrum Wolfslaar en Parkhoeve Breda-Noord spelen een voorname rol in het verbinden.

3.5 Met en voor de regio

Naast de duurzaamheidsknooppunten en samenwerkingsverbanden in de stad, wil Breda op het gebied van duurzaamheid ook een voortrekkersrol spelen in de regio. Verbindend besturen doen we ook buiten Breda, andere steden, andere organisaties of andere overheden zijn hierin onze partners. Wat goed is voor onze regio is ook goed voor Breda. In het bijzonder op het gebied van circulaire en

Breda loopt vooruit op aankomende wetgeving.

biobased economy zijn er economische ontwikkelingen in de regio die duurzame en economische kansen bieden voor Breda en de regio.

3.6 Stimulering verduurzaming bedrijven

Breda wil duurzaamheid bij bedrijven stimuleren. Bedrijven vallen in beginsel onder de Wet milieubeheer (het Activiteitenbesluit milieubeheer of milieuvergunning), die voorwaarden stelt waaraan de bedrijfsvoering moet voldoen. Naast algemene voorschriften over onderwerpen als geluid, bodembescherming, afval en bedrijfsspecifiek gerelateerde onderwerpen, is er ook aandacht voor energiebesparing en emissiebeperking bij bedrijven¹. In het energieakkoord is afgesproken dat op dit onderdeel gemeentes zullen gaan controleren, in de praktijk zijn er steeds meer concrete handvatten en handreikingen beschikbaar om duurzaamheid te stimuleren. Boven een bepaald energieverbruik² dienen alle energiebesparende rendabele maatregelen met een terugverdientijd < 5 jaar te worden genomen. Breda gebruikt dit artikel om duurzaamheid bij bedrijven te bevorderen. Het uitgangspunt is dat natuurlijke momenten (bouw, verbouw en controles) hiervoor benut worden. Ook wordt aandacht besteed aan communicatie en voorlichting op dit gebied, Greendeals met bepaalde branches kunnen een middel zijn om dit doel te bereiken.

De drie hoofdlijnen van duurzame ruimtelijke ontwikkeling uit de structuurvisie 'Breda2030':

1. Knooppunt Breda bouwt aan de economische kracht en regionale positie van Breda. Knooppunt Breda heeft een sterke relatie met mobiliteit. Deze hoofdlijn benadrukt de profit kant;
2. Breda Markstad stelt de kansen en kwaliteiten van het water in Breda centraal. Water is belangrijk voor de cultuurhistorie en identiteit. Door de dalen is er een natuurlijke verweving van het buitengebied met het stedelijk gebied. Deze hoofdlijn bedient de planet kant;
3. Bredaas Mozaïek stelt de diversiteit aan gebiedskarakteristieken als kwaliteit voor de stad. De lokale karakteristieken en behoeften van de dorpen, buitengebiedsdelen en stadswijken van Breda staat centraal. De historische linten verbinden de mozaïekstukken met elkaar en zijn vaak drager van de gebiedskarakteristiek. Deze hoofdlijn is vooral geassocieerd met de people kant.

In de opgaven en projecten die in de stad plaats vinden zal steeds weer de balans vanuit het principe people – planet – profit worden gezocht.

1 In de duurzaamheidsfilosofie 'The Natural Step' wordt een soortgelijke benadering gebruikt.

2 Verbruiken tussen 50.000 en 200.000 kWh aan elektriciteit of 25.000 en 75.000 m³ aan aardgas(-equivalenten).

Verstand wordt boven de norm gesteld, een (milieu)regel kan een duurzame ontwikkeling ook afremmen.

Circulaire economie, Biobased
Economy en nieuwe verdienmodellen
krijgen aandacht.

We werken samen
met de stad en
de regio om
duurzame
initiatieven te
verbinden.

Proactief en gericht

De rol van de gemeente verandert. Het is goed om focus aan te brengen in de gemeentelijke taken op het gebied van duurzaamheid. De focus ligt op de zaken waar wij over gaan, op onze bevoegdheden, daarnaast geven we het goede voorbeeld op het gebied van duurzaamheid. We vergroten duurzame investeringen en bevorderen de inkoop van duurzame producten en het duurzaam beheer van gebouwen.

4.1 Omgeving en focus

Ontwikkelingen buiten de gemeentegrenzen beïnvloeden het leefmilieu in Breda, denk aan de industrie in Antwerpen of verkeersknooppunten buiten de gemeente. Mondiale ontwikkelingen, zoals die in de (auto)mobiliteit, kunnen leiden tot verslechtering of verbetering van de luchtkwaliteit, geuroverlast en geluidhinder. Helaas zijn dit zaken waar een gemeente feitelijk geen directe invloed op heeft. Het is goed om te beseffen dat er nu eenmaal grenzen zijn aan de gemeentelijke bevoegdheden en invloed. Er zijn bovendien genoeg zaken die een gemeente wél kan doen aan duurzaamheid.

Figuur 2. Schets van de cirkel van invloed (binnenkant) en de cirkel van invloed (buitenkant).

Als je een situatie wilt verbeteren, is het wijs energie te steken in hetgeen waar je invloed op hebt. Handelen in de zogeheten 'cirkel van invloed' is effectiever dan handelen in de 'cirkel van betrokkenheid'.

Daarom hanteren we de volgende uitgangspunten:

1. De focus ligt op de zaken waar wij over gaan, op onze bevoegdheden;
2. We geven het goede voorbeeld op het gebied van duurzaamheid;

3. We werken aan duurzame bewustwording via onderwijs en educatie¹;
4. We hebben een verbindende, faciliterende rol en mogelijk (tijdelijk) een ondernemende en participerende rol.

We leggen ook de verbinding buiten de gemeentegrenzen; in dat geval zijn andere steden, andere organisaties of andere overheden onze partners. In de regio wordt een voortrekkersrol van ons verwacht op verschillende terreinen en die pakken we graag op. Wat goed is voor onze regio is ook goed voor Breda. Zie ook hoofdstuk 4 'Samen en circulair'.

4.2 Het goede voorbeeld

4.2.1 Verduurzaming vastgoed

Breda is al gestart met de verduurzaming van 50 tot 60 van haar eigen gebouwen. De verduurzaming richt zich op de grootste energieverbruikers in de vastgoedportefeuille waar naar verwachting het grootste effect in termen van energiebesparing valt te realiseren. Uitgangspunt voor de verduurzaming van het vastgoed vormen de klimaatambities van de gemeente Breda, zoals verwoord in de Klimaatnota 2008, én de stappen uit het Energieakkoord 2013. Zie verder de Factsheet 'Duurzame overheid'.

4.2.2 Duurzaam inkopen

Binnen de eigen projecten is Breda op weg het goede voorbeeld te geven. Een voorbeeld is de bevordering van hergebruik van grond en bouwstoffen (zie Factsheet 'Hergebruik bouwstoffen en grond'). De Gemeente Breda volgt de aanpak 'Duurzaam GWW', waarin zoveel mogelijk wordt gestreefd naar een optimale balans tussen People, Planet en Profit. Het meewegen van duurzaamheidsaspecten in alle fasen van een project draait om het formuleren, vastleggen en uitvoeren van ambities en deze door te geven naar de volgende projectfase. Er wordt de komende tijd ingezet op een verdere verduurzaming van aanbestedingen en projecten. Zie verder de Factsheet 'Duurzame overheid'.

4.2.3 Voorlichting, draagvlak en verbinding

Naast de onder 3.3 genoemde communicatie middels netwerken en communities kan een gemeente kan ook invulling aan haar voorbeeldrol op het gebied van duurzaamheid door duurzaamheidscentra. Breda legt een duurzame verbinding tussen stad en land met bezoekerscentrum Wolfslaar en Parkhoeve Breda-Noord. Wellicht worden er in de nabije toekomst meer van dit soort duurzaamheidsknooppunten geïnitieerd, samen met partners uit de stad.

¹ In het bijzonder dit aspect kan duurzaam denken en doen buiten de gemeentegrenzen versterken.

Milieuambities
worden afgestemd
op de gebieds-
kenmerken.

Biodiversiteit, circulair en biobased

Biodiversiteit is van belang voor een sterk ecosysteem, een bloeiende land- en tuinbouw en behoud van natuur en ecologie in en om Breda. De transitie naar een duurzame, circulaire en biobased economie wordt ingezet, onder meer door de inzet op (Europese) subsidies. Met name op het gebied van biobased economie zijn er kansen om Breda en haar regio te versterken.

5.1 Biodiversiteit en ecosystemendiensten

Een gezonde natuur is belangrijk voor maatschappelijk welzijn en voor de economie. De natuur levert ons namelijk vele diensten; zogeheten 'ecosysteemdiensten'. Ecosysteemdiensten leveren ons een product (bijvoorbeeld drinkwater), een regulerende dienst (bijvoorbeeld bestuiving van gewassen) of een dienst die de voorgaande diensten ondersteunt (bijvoorbeeld de kringloop van nutriënten in een ecosysteem). Biodiversiteit¹ of biologische diversiteit is een begrip voor de graad van verscheidenheid aan levensvormen binnen een ecosysteem. De biodiversiteit wordt vaak gebruikt als een indicator voor de gezondheid van een ecosysteem. Hoe hoger de biodiversiteit, hoe stabiel en sterker een ecosysteem is. Biodiversiteit is dus belangrijk, voor de natuur maar ook voor de mens. De gemeente Breda streeft daarom biodiversiteit na.

Twee wettelijke aspecten helpen bij het nastreven van dit doel, namelijk Natura 2000 en de Ecologische hoofdstructuur. Natura 2000 is het Europees netwerk van beschermde natuurgebieden binnen de Europese lidstaten. Dit vormt de hoeksteen van het beleid van de Europese Unie voor het behoud en het herstel van de biodiversiteit. De Ecologische

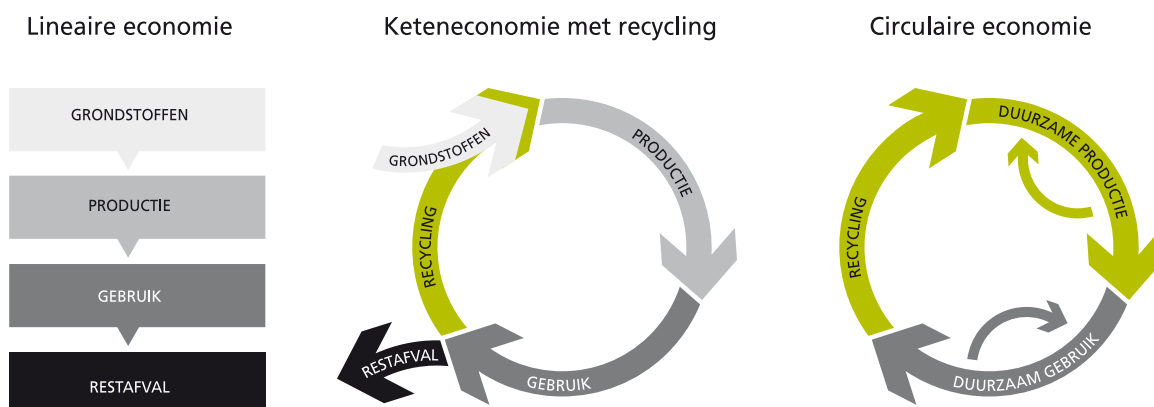
Hoofdstructuur (EHS) dient om de afname van de biodiversiteit in Nederland af te remmen. Dit beleid is gebaseerd op de eilandentheorie die stelt dat een groter aaneengesloten natuurgebied een relatief grotere biodiversiteit heeft. Zie voor een verdere uitwerking de factsheets 'Groen en natuur' en 'Milieueffectrapportage'.

5.2 Kansen circulaire en biobased economie

5.2.1 Circulaire economie

De term circulaire economie is in Nederland vooral in zwang gekomen door een rapport van de Ellen MacArthur Foundation: 'Towards the circular economy'. Hoewel het idee hierachter al ouder is. Circulaire economie gaat net als biobased economie over een transitie; in dit geval over de overgang van de lineaire economie ('winning, maken, weggooien') met eindige grondstoffen naar een economie waarin grondstoffen en producten in een gesloten kringloop blijven (afval bestaat niet). Wanneer we naar onze huidige economie kijken, kan gesteld worden dat er een verschuiving plaatsvindt van een lineaire economie waarbij alle producten eindigen als afval, naar een keteneconomie met recycling. Het doel is om de economie te helpen zich verder te ontwikkelen, tot een circulaire economie. Met name in de factsheets 'Afval en recycling' en 'Hergebruik Bouwstoffen en grond' is te lezen welke concrete acties Breda op dit gebied onderneemt. De ontwikkeling richting een circulaire economie is ook een economische kans. TNO becijferde in 2014 nog dat de potentie van de circulaire economie voor Nederland ruim 7 miljard bedraagt en ruim 50.000 banen kan scheppen. Het is dus verstandig om vooruit te kijken, deze ontwikkeling in de economie te ondersteunen en scherp te blijven op economische kansen voor Breda en de regio.

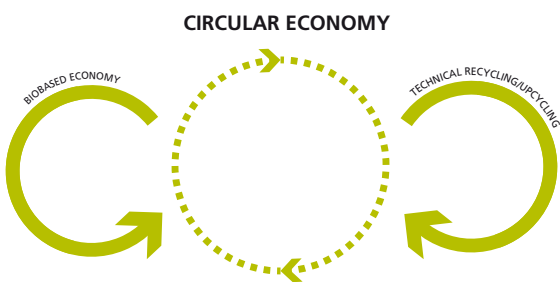
¹ De Verenigde Naties hebben in de conventie van Rio het volgende vastgesteld: 'Biologische diversiteit is de variabiliteit onder levende organismen uit alle bronnen inclusief land-, marine- en andere aquatische ecosystemen en de ecologische netwerken waarvan zij deel uitmaken; hieronder valt ook de diversiteit binnen soorten, tussen soorten en de diversiteit van ecosystemen.'

Figuur 3. Van een lineaire economie naar een keteneconomie en uiteindelijk een circulaire economie.

5.2.2 Biobased economie

Op hoofdlijnen bestaat de circulaire economie uit twee onderdelen: de organische component, die we biobased economy noemen en de anorganische of technische component. In dit laatste staat recyclen, upcyclen, hergebruik en Cradle2Cradle centraal. De term biobased economie wordt gebruikt als men praat over de overgang van een economie die draait op fossiele grondstoffen naar een economie die draait op biomassa als grondstof: van 'fossil based' naar 'bio based'. Deze toepassingen zijn bijvoorbeeld inhoudstoffen, chemicaliën, materialen, transportbrandstoffen, elektriciteit en warmte.

Figuur 4. Relatie tussen de circular economy, biobased economy en technische (niet-organische) aspecten als bijvoorbeeld hergebruik, upcycling en recycling van technische apparaten.

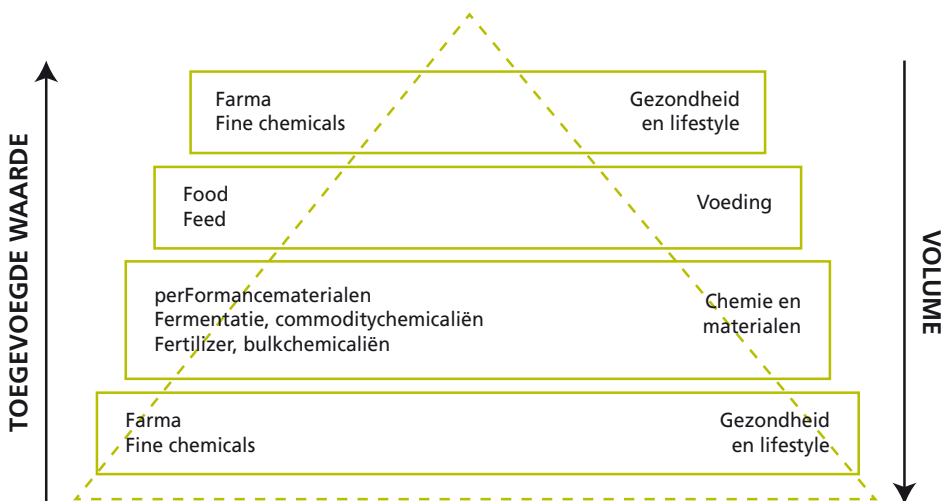
Het slim gebruik maken van biomassa, de zogeheten 'cascadering', is hierbij van belang en er is in het bijzonder aandacht voor de toepassingsgebieden van biomassa waar geen ander duurzaam alternatief mogelijk is, zoals biochemie en biomaterialen. In discussies rondom cascadering wordt vaak gesproken over hoogwaardige, optimale of efficiënte

benutting van biomassa. Ten behoeve van de Overheidsvisie op de biobased economy in de energietransitie² is een waardepiramide ontwikkeld die breed wordt gebruikt als referentiekader voor cascadering.

Nergens in Europa liggen agrofood en chemie zo dicht bij elkaar als in West-Brabant. Daarnaast kent de regio, als logistieke hotspot, een optimale logistieke infrastructuur voor de aan- en afvoer van biomassastromen. Er wordt samengewerkt om uit agrarische reststromen, chemietoepassingen te ontwikkelen en te vermarkten. Ook voor Breda, met haar agro/food historie liggen er veel kansen op dit gebied. Daarom wordt hier de komende jaren volop op ingezet. Zie ook de factsheets 'Natuur en groen' en 'Energie en klimaat'. Uit diverse studies blijkt dat de biobased economie op de middellange- en lange termijn geld oplevert. Bijproducten en reststromen die nu verloren gaan als afval, worden hergebruikt en vertegenwoordigen economische waarde. Daarnaast zorgt de biobased economie bij uitstek voor werkgelegenheid, voor in het bijzonder midden en hoger opgeleid personeel. Om deze reden zet Breda zich in op het gebied van (Europese) subsidies, met name voor biobased economie, en duurzame innovatieve oplossingen.

² Overheidsvisie op de biobased economy in de energietransitie, Tweede Kamer, vergaderjaar 2007, 29 575, nr.16.

Figuur 5. De waardepiramide: kwantificering van biobased en fossiele markten³

5.3 Gezondheid en voedsel

Feitelijk streven veel milieuthema's een gezonde leefomgeving na. Een belangrijk aspect van gezondheid wordt gevormd door voedsel. Breda streeft daarom duurzame voedselpatronen na. Duurzame voedselpatronen zijn voedselpatronen met een lage milieubelasting, die bijdragen aan voedselveiligheid en gezondheid voor de huidige en toekomstige generaties. Het voorzien in behoeften betekent dat er voldoende, gevarieerd, gezond en veilig voedsel beschikbaar is en dat dit eerlijk verdeeld is. Het ministerie van Economische Zaken hanteert in de Nota Duurzaam Voedsel een bredere definitie. Duurzaam voedsel betekent een productie en consumptie met respect voor mens, dier en milieu. Het gaat bij duurzaam dus niet alleen over milieuaspecten, maar ook over andere voedselkwaliteitsaspecten, zoals eerlijke handel, dierenwelzijn, natuur en cultuur. Het Voedingscentrum hanteert deze brede definitie ook. Voor Breda betekent dit onder meer dat lokaal geproduceerde agrarische producten de voorkeur hebben. Lokale agrarische economie wordt ermee gestimuleerd, transportafstanden beperkt tot een minimum en bewustwording ten aanzien van voedselproductie wordt gestimuleerd. In de structuurvisie 'Breda2030' is al bepaald dat innovatie in de lokale voedsel- en energieproductie gestimuleerd wordt. Daartoe moeten we slim omgaan met landbouw en ruimte in het buitengebied. Er moet zorgvuldig worden omgegaan met de in het gebied aanwezige restmaterialen en grondstoffen.

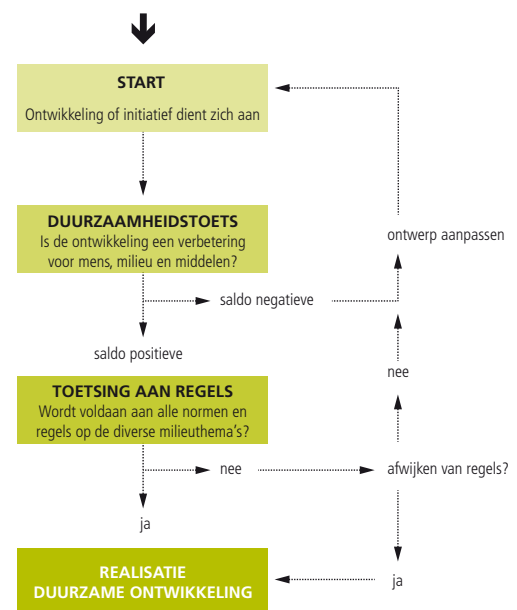
We werken samen met de stad en de regio om duurzame initiatieven te verbinden.

De drie hoofdlijnen van duurzame ruimtelijke ontwikkeling uit de structuurvisie 'Breda2030':

1. Knooppunt Breda bouwt aan de economische kracht en regionale positie van Breda. Knooppunt Breda heeft een sterke relatie met mobiliteit. Deze hoofdlijn benadrukt de profit kant;
2. Breda Markstad stelt de kansen en kwaliteiten van het water in Breda centraal. Water is belangrijk voor de cultuurhistorie en identiteit. Door de dalen is er een natuurlijke verweving van het buitengebied met het stedelijk gebied. Deze hoofdlijn bedient de planet kant;
3. Bredaas Mozaïek stelt de diversiteit aan gebiedskarakteristieken als kwaliteit voor de stad. De lokale karakteristieken en behoeften van de dorpen, buitengebiedsdelen en stadswijken van Breda staat centraal. De historische linten verbinden de mozaïekstukken met elkaar en zijn vaak drager van de gebiedskarakteristiek. Deze hoofdlijn is vooral geassocieerd met de people kant.

In de opgaven en projecten die in de stad plaats vinden zal steeds weer de balans vanuit het principe people – planet – profit worden gezocht.

HET BREDASE DUURZAAMHEIDSMODEL

Figuur 6: Vereenvoudigde weergaven van het proces waarin overwogen kan worden om afwijken van een theoretische norm toch te (helpen) realiseren of ondersteunen.

Verstand boven de norm

Door het verstand boven de norm te stellen bevorderen we duurzame gebiedsontwikkeling, waarbij de aandacht voor mens, milieu en middelen in balans is.

6.1 Balans tussen mens, milieu en middelen

De meeste ontwikkelingen dienen zich aan bij een gemeente in een vergunningaanvraag of ruimtelijk plan¹. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe hier mee om wordt gegaan. Termen die in dit kader veel gehoord worden als het over duurzaamheid gaat zijn 'schoon', 'veilig', 'natuur', 'gezond' en 'toekomstbestendig'. Er moet een situatie bereikt worden waarbij geen sprake is van onevenredige belasting van natuurlijke bronnen. Bij iedere ontwikkeling moet balans zijn tussen de belangen voor mens, milieu en economie, voor nu en de toekomst. De aandacht voor belangen ten aanzien van People, Planet en Profit moet bij iedere ontwikkeling in balans zijn. Dit uitgangspunt is eerder vastgelegd in de structuurvisie 'Breda2030', in deze duurzaamheidsvisie wordt ingegaan op de toetsing van plan en project aan milieunormen en duurzaamheid.

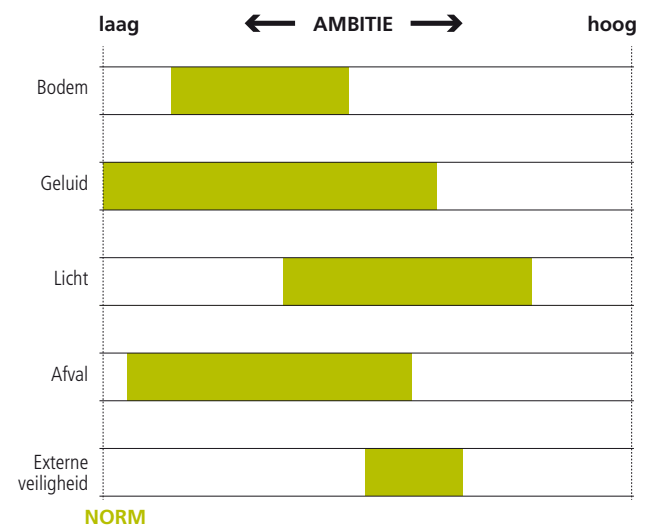
6.2 Toetsen aan goede ruimtelijke ordening; ruimte maken voor duurzaamheid

Een ruimtelijk plan moet voldoen aan de criteria voor goede ruimtelijke ordening. Dit staat in de Wet ruimtelijke ordening (Wro), art. 3.1. Vanuit het oogpunt van goede ruimtelijke ordening kunnen bepaalde zaken onwenselijk zijn. Bijvoorbeeld de bouw van woningen langs een snelweg. Of de bouw van een school langs een drukke binnenstedelijke weg. Net als bij een milieueffectrapportage bekijken we milieuaspecten van een ontwikkeling; heeft de ontwikkeling een positief of negatief effect? Ook nemen we beleving en economie mee in de afweging. Zie de factsheets 'geluid' en 'lucht' voor voorbeelden van omgevingsfactoren die invloed hebben op de beleving en kwaliteit van een gebied of ontwikkeling.

6.3 Van milieuwetten naar Omgevingswet

De Bredase visie op ontwikkelingen en plannen sluit geheel aan bij de aankomende omgevingswetgeving. Hierin wordt onder de noemer 'eenvoudig beter' een verbeterslag doorgevoerd; wetten worden gecombineerd en procedures vereenvoudigd. Er wordt per milieuthema gezien welke ambitie verstandig is voor desbetreffend gebied. In een gebied hoeft niet op ieder thema het maximale resultaat te worden behaald. Het is veelal niet realistisch (of praktisch mogelijk) om op alle milieuaspecten een tien te scoren. Met de Omgevingswet wordt een aanpak mogelijk gemaakt, waarbij de milieuaspecten afgestemd worden op een

gebied. Dit biedt ruimte voor initiatieven en doet eer aan locatie specifieke kenmerken van gebieden. Zo kan in een levendig stadscentrum de ambitie voor geluid wat lager zijn, maar moet wel voldoende groen en water aanwezig zijn om hittestress en wateroverlast tegen te gaan.

Figuur 7: Indicatie van de verschillende ambities (en bandbreedtes) op diverse milieuthema's; doe de kenmerken van een gebied eer aan en probeer niet op ieder (sub)thema een tien te scoren.

6.4 Het Bredase ontwikkelmodel

In Breda wordt een plan, ontwikkeling of initiatief getoetst aan wettelijke regels en/of normen. Ten aanzien van duurzaamheid wordt in ruimtelijke zin getoetst aan de drie hoofdlijnen van duurzame ontwikkeling hoofdlijnen: Knooppunt Breda (Profit), Breda Markstad (Planet) en Bredaas Mozaïek (People).

Voldoen aan een norm wil nog niet zeggen dat het duurzaam is. Sterker nog, duurzame initiatieven kunnen zelfs afgeremd worden door milieu regelgeving. Daarbij zullen vaak doelvoorschriften de voorkeur hebben boven middelvoorschriften. Dit terwijl er wel een netto positief duurzaamheidsresultaat bereikt kan worden, ook al wordt niet aan een norm voldaan. De Gemeente Breda ziet dit dan als reden om andere mogelijkheden te zoeken. Het landelijke project 'ontslakken', de 'Stad en milieu' benadering, of een gang naar de Raad van State waren mogelijkheden om een duurzame ontwikkeling toch mogelijk te maken. De aankomende Omgevingswet gaat deze denkwijze en aanpak ook faciliteren. De route is op hoofdlijnen weergegeven in het stroomschema in figuur 6.

¹ Bij initiatieven uit stad, wijk, dorp en buitengebied waar niet direct sprake is van een vergunningaanvraag of ruimtelijk plan wordt in de praktijk zoveel mogelijk getracht duurzaamheid als randvoorwaarde mee te geven.

Duur
zaam
heids
visie
'Breda
2030'